

Witold NIEMIEC
Politechnika Rzeszowska

WYBRANE ASPEKTY PRAWNEJ OCHRONY ŚRODOWISKA W TURYSTYCE

Stosowanie zasad ochrony środowiska zgodnie z wymogami prawa wymaga znajomości tegoż prawa oraz posiadania niezbędnej wiedzy merytorycznej w zakresie praw rządzących przyrodą i w obszarze środków technicznych, które można wykorzystać w praktyce w inżynierii ochrony środowiska. Turystyka, stanowiąc istotne źródło dochodów w działalności gospodarczej większości rozwiniętych państw, również powinna być nasycona nowoczesnymi technologiami ochrony środowiska, szczególnie w obszarze turystyki alternatywnej, która mocno oddziałuje na środowisko o niskim stopniu antropogenicznego przekształcenia. W opracowaniu przedstawiono podstawowe uregulowania prawne, które mają związek z ochroną środowiska w turystyce.

1. Wstęp

Prawo, będące środkiem ochrony indywidualnej lub społecznej podmiotowych praw obywateli, spełnia szereg funkcji [5]:

- organizacyjną,
- reglamentacyjno-ochronną,
- ochrony praw podmiotowych,
- stymulatora działalności gospodarczej,
- wdrażania postępu technicznego,
- represyjną,
- ochrony walorów środowiska o znaczeniu ponadpaństwowym.

Tak odpowiedzialne i rozległe funkcje prawa w ochronie środowiska potwierdzają istotną rolę prawa w związku z ochroną środowiska w turystyce. Wszystkie z wymienionych funkcji znajdują swoje uzasadnienie w uregulowaniach prawnych będących przedmiotem rozważań. Środowisko, w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą w turystyce, podlega takiej samej ochronie prawnej jak działalność w każdym innym obszarze gospodarki, jak również w życiu prywatnym. Podstawowym uregulowaniem prawnym jest ustawa *Prawo ochrony środowiska* [23]; inne uwarunkowania znajdują się w ustawach i rozporządzeniach stanowiących zbiór przepisów prawnych ochrony środowiska. Łączną liczbę uregulowań mających związek z ochroną środowiska w turystyce oszacowano na kilkadziesiąt.

Turystyka, przede wszystkim jako przestrzenne zjawisko terenowe (szczególnie dyscypliny turystyki alternatywnej realizowane najczęściej w środowisku naturalnym), obejmuje bardzo duży obszar problemów do rozwiązania w trakcie organizacji przedsięwzięć, jak też po ich uruchomieniu w prawidłowym zarządzaniu nimi. Światowa tendencja do maksymalnego prawnego uregulowania wszystkich obszarów działalności populacji jest też wyraźnie widoczna w działalności gospodarczej związanej z turystyką. W przypadku turystyki działania takie rzeczywiście są wskazane i uzasadnione, ponieważ turystyka dawno przestała być dodatkowym zajęciem lub marginesem w dochodach państw i obecnie jest to już w wielu przypadkach przemysł turystyczny [1], a zatem wymaga zorganizowanych metod działania na wzór dobrze zarządzanych podmiotów gospodarczych.

Rozwijająca się prężnie agroturystyka jest wiodącym przykładem turystyki alternatywnej, której oddziaływanie na środowisko może być w wielu przypadkach znaczące, sięgające degradacji, a nawet dewastacji penetrowanych terenów wiejskich przez turystów i wypoczywających. Ważniejsze wybrane problemy związane z ochroną środowiska w agroturystyce omówiono we wcześniejszych opracowaniach [3, 4]. Zmieniające się szybko prawo, w związku z koniecznością dostosowania krajowych uregulowań do dyrektyw UE, wymaga śledzenia oraz przekładania zapisów do codziennej praktyki, zgodnie z zasadami obowiązującymi w państwach członkowskich UE.

2. Przegląd podstawowych ustaw i rozporządzeń

Uregulowania prawne ochrony środowiska w związku z realizacją dyscyplin turystyki klasycznej i alternatywnej można w zasadzie podzielić na dwie grupy:

- bezpośrednio skierowane do animatorów, jak również uczestników imprez turystycznych,
- zawarte w innych dokumentach, ale odnoszące się do turystyki jako przykładów, w których mogą wystąpić naruszenia zasad ochrony środowiska, a zatem i obowiązującego prawa w tym zakresie.

Obecnie liczbę uregulowań prawnych w obszarze ochrony środowiska szacuje się na ok. 400, a zatem trudno omówić dokładniej nawet część z nich. Ocena oddziaływania obiektów turystycznych na środowisko jest trudnym zagadnieniem, ponieważ wymaga posiadania interdyscyplinarnej wiedzy z obszaru: turystyki, ochrony środowiska, ochrony przyrody, świadczenia usług itd. Uściślania przepisów prawnych, jak też uregulowania zasad korzystania z dostępu do informacji dokonuje się na bieżąco, w wyniku konieczności dostosowania krajowego prawa do prawa UE, jego uaktualniania oraz w związku z potrzebami uregulowań prawnych obszarów, które jeszcze takich przepisów nie posiadają.

Najwcześniejsze zapisy związane z ochroną środowiska w działalności turystycznej wprowadzano poprzez prawo ochrony środowiska. Rozwijająca się

gwałtownie turystyka – do rozmiarów przemysłu turystycznego – wymaga odrębnych uregulowań zasad korzystania ze środowiska. Oddziaływanie tradycyjnych dyscyplin: turystyki, rekreacji, sportu, realizowane w terenie zurbanizowanym (muzea, obiekty wypoczynkowe, sportowe), podlegają podobnej ocenie jak inne obiekty budowlane stanowiące zagospodarowanie przestrzenne. Sytuacja zmienia się w przypadku obiektów stanowiących zagospodarowanie turystyczne w obszarze turystyki alternatywnej. *Turystyka alternatywna* to według Trávisa [17] formy turystyki, które starają się zapoznać odbiorcę z kulturą i środowiskiem regionów recepcyjnych oraz związaną z tym aktywnością w sposób respektujący wartości, naturę i integralność zarówno gospodarzy, jak i gości.

Aktywność turystów i wypoczywających wczasowiczów w gospodarstwach wiejskich związana z penetracją terenu oraz realizacją swoich zainteresowań, np. wędkarstwo, myślistwo, poruszanie się w terenie z wykorzystaniem środków transportu (quady, pojazdy samochodowe terenowe, sanie motorowe, motorówki), powodują znaczne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze i na społeczności wiejskie. Do tej pory brakuje w polskim prawie uregulowań zasad korzystania ze wspomnianych środków transportu w terenie (quady, pojazdy terenowe, sanie motorowe). Użytkowanie zmechanizowanego sprzętu, który emituje hałas, spaliny, może być przyczyną degradacji, a nawet dewastacji siedlisk lokalnych przedstawicieli fauny i flory.

Podstawowym dokumentem prawnej ochrony środowiska jest ustawa *Prawo ochrony środowiska* [23], które przekłada do praktyki konstytucyjny zapis (art. 5.) [2], zapewniający ochronę środowiska na bazie zasady zrównoważonego rozwoju.

Zasady ochrony środowiska w turystyce są sprecyzowane w wielu ustawach i rozporządzeniach, a trudność korzystania z tych informacji polega głównie na konieczności poszukiwania w wielu dokumentach stosownych odniesień. Podstawową procedurą postępowania w określeniu rodzaju i zasięgu przewidywanych oddziaływań jest postępowanie opisane procedurą oceny oddziaływania na środowisko. Uregulowania postępowania zgodnego z prawem opisano w nowej ustawie [25]. Ustawa dostosowana jest do obowiązującego prawa UE, a prace nad tym dokumentem były znacznie przyspieszone, m.in. w wyniku zaistnienia problemu Rospudy. Ponadto ustawa znosi rozbieżności pomiędzy prawem polskim a UE, w odniesieniu do *obszarów Natura 2000* [21]. Ustawa reguluje również sposób dostępu do informacji w zakresie spraw związanych z ochroną środowiska.

Każde przedsięwzięcie związane z gospodarczym wykorzystaniem terenu oddziałuje w różnym stopniu na środowisko. Rozporządzenia [15, 16] kwalifikują przedsięwzięcia, zgodnie z charakterem ich oddziaływania, na dwie grupy. Przytoczone rozporządzenie [15] określa (paragraf 1.):

- rodzaje przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagających sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko,

- rodzaje przedsięwzięć, dla których obowiązek sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko może być wymagany,
- przypadki, w jakich zmiany dokonywane w obiektach są kwalifikowane jako przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko,
- szczegółowe uwarunkowania związane z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko.

Rozporządzenie wymienia szczegółowo rodzaje przedsięwzięć (43), dla których obligatoryjnie wymagane są raporty o oddziaływaniu na środowisko. W paragrafie 3.1 wymieniono rodzaje przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (92), wśród których znajdują się obiekty turystyczne, rekreacyjne i sportowe, takie jak:

- trasy narciarskie, bobslejowe, wyciągi narciarskie oraz urządzenia towarzyszące,
- ośrodki wypoczynkowe lub hotele, umożliwiające pobyt nie mniej niż 100 osobom, poza obszarami miejskimi, wraz z towarzyszącą infrastrukturą,
- stałe pola kempingowe lub karawaningowe, umożliwiające pobyt nie mniej niż 100 osobom,
- parki rozrywki o powierzchni nie mniejszej niż 5 ha.

Przeglądu podstawowych dokumentów ochrony środowiska w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą w turystyce można dokonać np. zgodnie z podziałem środowiska na podstawowe komponenty: środowisko wód, gleba, powietrze. Większość negatywnego oddziaływania na środowisko wynika ze złego stanu sanitacji gospodarstw wiejskich (problemy gospodarki wodno-ściekowej, gospodarka odpadami), które w odniesieniu do turystyki alternatywnej omówiono między innymi w opracowaniach [3, 4].

3. Gospodarka wodno-ściekowa

Woda, główny przedstawiciel niezbędnej materii w funkcjonowaniu życia, stanowi również istotny nośnik zanieczyszczeń w środowisku. Najważniejszymi parametrami w ocenie przydatności gospodarczej wody są jej wskaźniki opisujące: jakość, dostępność i ilość. Wykaz wskaźników jakości wody zawiera rozporządzenie [13], a normy jakości wody przeznaczonej do spożycia zawiera rozporządzenie [14]. Sposób oceny stanu wód podziemnych zawiera rozporządzenie [11]. *Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę* [24] stanowi uzupełnienie podstawowych dokumentów w obszarze gospodarki wodami.

Przykłady sposobów pozyskania wody na potrzeby gospodarstw wiejskich, zgodnych z obowiązującym prawem opisano w opracowaniu [3]. Negatywne oddziaływanie sposobów pozyskiwania wody na zaspokajanie potrzeb socjalno-bytowych w obszarze turystyki jest właściwie do pominięcia, ponieważ jest to zazwyczaj woda pobierana z ujęć komunalnych lub indywidualnych studni. W tych przypadkach ewentualnie można się zastanowić, jak wielki będzie ob-

szar zasilania studni w wodę (wielkość leja depresyjnego). Przepisy regulujące ten problem oraz zasady tworzenia stref ochronnych zawarto w *Prawie wodnym* [19] oraz w rozporządzeniach wykonawczych.

Należy pamiętać, że ilość wykorzystywanej wody jest równoznaczna z ilością ścieków powstających w gospodarstwach domowych i innych obiektach korzystających z wody. Zasadniczo problem utylizacji ścieków rozwiązywany jest następująco:

- odprowadzanie ścieków z miejsc ich wytwarzania kanalizacją zbiorczą do zbiorczej oczyszczalni ścieków,
- grupowe oczyszczanie ścieków pochodzących z kilku gospodarstw,
- indywidualne zagospodarowanie ścieków w obszarze własnej posesji.

Najbardziej niebezpieczne dla środowiska są metody indywidualnej utylizacji, ponieważ, jak wskazuje praktyka, tym rozwiązaniom można postawić wiele zarzutów pod kątem nieprawidłowego wykonania, eksploatacji i zagospodarowania osadów. Podstawowe uregulowania prawne w tym zakresie zawiera ustawa *Prawo budowlane* [18] oraz rozporządzenia [10].

4. Gospodarka odpadami

Odpady, jako znaczący problem sanitarny współczesnych siedzib ludzi, posiadają też kluczowe znaczenie w turystyce, w każdym jej rodzaju i sposobie realizacji. Nowoczesny sposób gospodarowania odpadami został w Polsce wprowadzony ustawą o odpadach [22] w 2001 r. wraz z dużą liczbą rozporządzeń wykonawczych.

Problem odpadów widoczny jest wszędzie, a w obszarach związanych z turystycznym wykorzystaniem terenu często stanowi wręcz podstawowy problem, widoczny nieuzbrojonym okiem. Wspomniana ustawa o odpadach nakłada obowiązek gospodarki odpadami na gminy, poprzez opracowanie planu gospodarki odpadami i jego realizację w praktyce. Ponieważ każdy najmniejszy nawet skrawek kraju należy do jakiejś gminy, można by powiedzieć nieodpowiedzialnie, że to gmina jest zobowiązana problem rozwiązać w całości. W praktyce ustawa o utrzymaniu porządku i czystości w gminach [20] nakłada liczne obowiązki na właścicieli nieruchomości, niezależnie od tego, gdzie się nieruchomości znajdują i czyją stanowią własność.

Istotnym problemem w praktyce, a mającym związek z turystyką i rekreacją, są dzikie składowiska odpadów tworzone w dowolnych miejscach terenu przez rodzimą ludność, jak i przez turystów oraz odpoczywających w plenerze. O randze problemu porzucania odpadów w środowisku świadczą fakty w postaci zaśmieconych okolic wyciągów narciarskich, miejsc kempingowych, parkingów, rzek i wód stojących. Innym bolesnym efektem porzucania opakowań wykonanych z folii, zawierających resztki żywności są śmierci głodowe zwierząt i ptaków spowodowane zjadaniem opakowań nierozpuszczalnych w układach trawiennych.

Inny przykład związany z odpadami i turystyką to problem azbestu, występujący w całym świecie. Rozpoznane, kancerogenne właściwości azbestu (pyły) mogą występować w pobliżu obiektów, których pokrycia dachowe zostały wykonane z użyciem płyt, w składzie których znajduje się azbest. Problem azbestu w Polsce powinien być rozwiązany poprzez jego unieszkodliwienie do 2032 r. [6]. Rozporządzeń wykonawczych do ustaw oraz innych dokumentów o zasięgu lokalnym jest kilkadziesiąt, a jak donosi codzienna prasa, istnieje poważne zagrożenie niezrealizowania programu usuwania azbestu z terenu Polski do 2032 r.

5. Ochrona powietrza

Zanieczyszczenie powietrza ze strony prowadzonej działalności gospodarczej w turystyce przedstawia się podobnie do sytuacji w obszarze zagospodarowania ścieków. Duże jednostki obiektów turystycznych podlegają ustawowej ocenie wg kryteriów zawartych w rozporządzeniach [8, 9]. Rozporządzenia określają dopuszczalne poziomy niektórych substancji w powietrzu w rejonach szczególnej ochrony (parki narodowe, obszary ochrony uzdrowiskowej). Poważny problem ochrony powietrza wiąże się z pojęciem emisji niskiej, którą nazywa się zanieczyszczenia powietrza pochodzące z procesów spalania stałych paliw (węgiel, drewno, koks) w tradycyjnych paleniskach domowych. Masowa produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych spowodowała pojawienie się ich w odpadach. Powszechną metodą pozbywania się odpadów opakowaniowych z tworzyw sztucznych jest ich spalanie. Niskotemperaturowe spalanie (800-900°C) tworzyw sztucznych zawierających w swych strukturach chlor jest przyczyną powstawania dioksyn i furanów, które to związki są zaliczane do najbardziej niebezpiecznych, toksycznych substancji uwalnianych do środowiska. Problem niskiej emisji nasila się każdego roku w sezonie jesienno-zimowo-wiosennym z powodu konieczności intensywnego dogrzewania pomieszczeń. Problem jest bardzo mocno związany z turystyką alternatywną i indywidualną, gdzie wynajmowane pomieszczenia są najczęściej ogrzewane tradycyjnie paliwem lokalnym (drewno, odpady drzewne). Administracyjne władze lokalne próbują poprzez wydawanie prawnych aktów o zasięgu miejscowym ograniczać emisję niską, np. zakaz palenia ognisk. W przypadku ochrony powietrza naruszenia prawa ze strony turystów to sporadyczne sytuacje, a istota problemu zanieczyszczania powietrza spoczywa głównie po stronie usługodawców.

6. Hałas

Hałas, nierozłączny czynnik większej części naszego życia związanej z ruchem, jest również istotnym zjawiskiem w turystyce. Uciekając od uciążliwości płynących z urbanizacji miast w okolice o niskim antropogenicznym przekształceniu, często „zabieramy” ze sobą uciążliwości związane z hałasem, np. posługujemy się zmechanizowanym sprzętem o napędzie silnikami spalino-

wymi (motolotnie, sanie motorowe, quady, motorówki). Środowisko naturalne zazwyczaj posiada rozwinięte formy życia – fauna, a jej przedstawiciele niełatwo znoszą hałas powstający ze sztucznych źródeł obcych środowisku, w którym żyją. Przykładem bliskim większości posiadaczy zwierząt domowych (koty, psy) są problemy wynikające z reakcji na huk petard, sztuczne ognie, wystrzały. Przyczyna takich nieprzewidywalnych reakcji jest oczywista i związana z faktem znacznie większej wrażliwości zwierząt na dźwięki. W przypadku zwierząt żyjących na wolności w środowisku naturalnym reakcje zazwyczaj są spotęgowane, należy zatem pamiętać o tym w momencie podejmowania decyzji o naruszeniu ich środowiska poprzez emisję hałasu.

W pakiecie przepisów prawnych w zasadzie brak jest specjalistycznych odniesień w związku z wytwarzanym hałasem w trakcie imprez turystycznych. Zapisy podstawowego rozporządzenia [7] regulującego emisję hałasu do środowiska nie wymieniają numeratywnie przypadków związanych z turystyką. Rozporządzenie ustala wartości progowe poziomów hałasu w środowisku.

Przepisy ustawy *Prawo ochrony środowiska* [23], *Ustawy o ochronie przyrody* [21] w sposób ogólny odnoszą się do problemu hałasu, głównie w odniesieniu do obszarów parków narodowych i innych terenów szczególnie chronionych, nie podając ilościowych ograniczeń zjawiska.

7. Ochrona gleb

Zanieczyszczenia gleb powstają w wyniku deponowania w nich substancji zanieczyszczających, pochodzących z powietrza, niesionych wodami i w wyniku składowania odpadów w sposób zagrażający środowisku oraz niezgodnie z ustawą o odpadach. Zanieczyszczenia w glebach są bardzo niebezpieczne dla środowiska, ponieważ czas ich aktywności ze względu na małą mobilność jest najdłuższy w stosunku do pozostałych komponentów środowiska. W turystyce alternatywnej zanieczyszczenia gleb mogą się pojawić w wyniku porzucania w środowisku przez turystów niebezpiecznych substancji lub w wyniku zdarzeń losowych (wypadki). Groźnym zjawiskiem ostatnich lat jest agresywne penetrowanie terenu z wykorzystaniem zmechanizowanego sprzętu (quady, sanie motorowe). Wypadki, niefrasobliwe korzystanie z materiałów pędnych i smarów w trakcie obsługi sprzętu mogą być przyczynami lokalnego zanieczyszczenia gleb i wód powierzchniowych.

Rozporządzenie [12] reguluje sposób oceny i wielkość zanieczyszczeń środowiska gleb. Należy w tym miejscu wspomnieć o przedsięwzięciach związanych z turystyką, a zatem budowlach, urządzeniach rekreacyjnych i sportowych, które są lokalizowane w terenie. Negatywne oddziaływanie na środowisko może się rozpocząć w momencie ich realizacji, czyli budowy, i może przenosić się na późniejszą eksploatację. Problemy te są kontrolowane przez wyspecjalizowane służby, spośród których należy wymienić wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska i ich terenowe delegatury, oraz są rozpatrywane w trakcie postępo-

wania w ramach ocen oddziaływania na środowisko. Postępowania te są prowadzone przez organy administracji terenowej.

Zanieczyszczenie gleb w związku z prowadzoną działalnością turystyczną dotyczy głównie podmiotów gospodarczych realizujących te usługi, a nie turystów. Odprowadzanie ścieków do wód lub gruntów regulowane rozporządzeniem [10] jest przykładem możliwości znacznego zanieczyszczenia środowiska w przypadkach ignorowania zapisów rozporządzenia lub samowolnego wykonywania zrzutu ścieków do środowiska.

8. Podsumowanie

Wprowadzanie zaostrożonych zasad ochrony środowiska do praktycznego stosowania jest poprzedzone koniecznością dokonania zmian w prawie ochrony środowiska. Przepisy prawa są odbiciem polityki ochrony środowiska prowadzonej przez państwa oraz w przypadku członków Unii Europejskiej adaptacją prawa unijnego do krajowych praw państw członkowskich. Polska okres adaptacji związanej z największymi zmianami w prawie ma właściwie za sobą, a bieżące zmiany w dyrektywach są sukcesywnie wprowadzane do krajowego prawa. Turystyka, jako rozwijający się przemysł, bardzo mocno oddziałuje na środowisko, a zatem musi się również stosować do zasad jego ochrony. Szczęólnego znaczenia w ochronie środowiska nabiera rozwijająca się w całym świecie turystyka alternatywna, która w założeniu zawiera zalecenie bliskiego kontaktu w niekonwencjonalny sposób ze środowiskiem naturalnym. Turystyka wiąże ofertodawców usług z ich klientami w szczególny sposób, a mianowicie na bazie uzyskania maksymalnego zadowolenia w trakcie korzystania z proponowanej usługi, co jest podstawą generowania zysków. Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju powinna wyznaczać granice uzyskiwania uczciwego zysku z zachowaniem zasad ochrony środowiska, w celu przekazania jego walorów w jak najmniej naruszonym stanie następnym pokoleniom. Różnorodność przepisów związanych z ochroną środowiska stanowi dużą trudność w sprawnym posługiwaniu się nimi w praktyce, a równocześnie pokazuje, że skuteczne postępowanie administracyjne wymaga solidnego zawodowego przygotowania oraz ustawicznego samokształcenia zainteresowanych tą pracą.

Literatura

1. Alejsiak W.: *Turystyka w obliczu wyzwań XXI wieku*. Albis, Kraków 1999.
2. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*. Uchwalona 2.04.1997 r.
3. Niemiec W.: *Turystyka alternatywna w zgodzie ze środowiskiem*. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu, Nowy Sącz 2002.
4. Niemiec W.: *Wybrane problemy turystyki alternatywnej*. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu, Nowy Sącz 2006.
5. Paczuski R.: *Ochrona środowiska. Zarys wykładu*. Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2008.

6. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dn. 14.08.1998 r. w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.* Dz. U. Nr 138, poz. 895.
7. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 9.01.2002 r. w sprawie wartości progowych poziomu hałasu.* Dz. U. Nr 8, poz. 81.
8. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 6.06.2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dopuszczalnych poziomów niektórych substancji.* Dz. U. Nr 87, poz. 796.
9. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 6.06.2002 r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu.* Dz. U. Nr 87, poz. 798.
10. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 8.07.2004 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.* Dz. U. Nr 168, poz. 1763.
11. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 23.07.2008 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych.* Dz. U. Nr 143, poz. 896.
12. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 9.09.2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi.* Dz. U. Nr 165, poz. 1359.
13. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 27.11.2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.* Dz. U. Nr 204, poz. 1728.
14. *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dn. 29.03.2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.* Dz. U. Nr 61, poz. 417.
15. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 9.11.2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko.* Dz. U. Nr 92, poz. 769.
16. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 10.05.2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko.* Dz. U. Nr 257, poz. 2573.
17. Travis A.: *Nowe formy turystyki a sposoby godzenia wartości i stylów życia turystów i ich gospodarzy.* Problemy Turystyki, Instytut Turystyki, Warszawa 1988.
18. *Ustawa Prawo budowlane z dn. 7.07.1994 r.* Dz. U. Nr 156, poz. 1118 z późn. zm.
19. *Ustawa Prawo wodne z dn. 18.07.2001 r.* Dz. U. Nr 115, poz. 1229.
20. *Ustawa z dn. 13.09.1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.* Wydawn. Kancelarii Sejmu z 13.10.2005 r.
21. *Ustawa z dn. 7.12.2000 r. o ochronie przyrody.* Dz. U. Nr 3, poz. 21 z późn. zm.
22. *Ustawa z dn. 27.04.2001 r. o odpadach.* Dz. U. Nr 62, poz. 628.
23. *Ustawa z dn. 27.04.2001 Prawo ochrony środowiska.* Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.
24. *Ustawa z dn. 7.06.2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.* Dz. U. Nr 72, poz. 747.

25. *Ustawa z dn. 3.10.2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*. Dz. U. Nr 201, poz. 1237.

THE SELECT ASPECTS OF ENVIRONMENT PROTECTION IN TOURISM

S u m m a r y

The using of environmental protection rule according to requirements of law, will demand acquaintances this law and possessions of indispensable essential knowledge in range of laws with ruling nature and in area of technical centres, which can be use in practice in engineering of environment protection. Tourism, determining essential source of incomes in activities economic most of developed states, also should be replete modern technologies of protection environment, especially in area of alternative tourism, which strongly operate on environment with low degree anthropogenical transformations. In paper the basic law, which have relationship with environment protection in tourism have been introduced.

Złożono w Oficynie Wydawniczej w kwietniu 2009 r.